

ISSN

شماره شناسنامه پابندها

● پوری سلطانی

اشاره

ISSN به معنای شماره استاندارد بین‌المللی پابندها [نشریه‌های ادواری] و مخفف International Standard Serial Number است. آنچه در پی می‌آید تعریف و تاریخچه این رمز ساده ولی اعجاب انگیز و آشنایی با وظایف، اهداف و ساختار مرکز بین‌المللی ISSN و چگونگی درخواست این شماره است.

تعریف پابند کنفرانسها، کنگره‌ها و غیره هستند.

شماره ISSN فقط بر مبنای همین تعریف به پابندها تخصیص می‌یابد. بنابراین شماره استاندارد بین‌المللی پابندها را می‌توان برای هر نشریه ادواری اعم از اینکه چاپی باشد یا از رسانه دیگری نظیر سی‌دی‌رام، دیسک‌لرزان، فرمهای الکترونیکی و غیره استفاده کرده باشد، به کاربرد. معیار اساسی این است که بخشها و جزءهای نشریه همواره با یک نام ثابت به‌طور مداوم و بدون اینکه انتهای آن از قبل مشخص شده باشد، منتشر شود.

ISSN را می‌توان به تمامی پابندها اعم از اینکه قدیم باشد یا جدید، انتشارش متوقف شده باشد، یا در حال انتشار باشد یا پابندی که قرار است در آینده نزدیک منتشر شود، تعمیم داد.

سازمان بین‌المللی استاندارد ISO ذیل شماره ۳۲۹۷ پابند یا به گفته‌ای نشریه ادواری را بدین‌گونه تعریف می‌کند: «نشریه‌ای در هر شکل که بخشهای آن متوالیاً منتشر می‌شوند و هربخش به وسیله شماره یا تاریخ از بخشهای دیگر قابل شناسایی است. انتشار آن استمرار دارد، یعنی انتهایی برای آن در نظر گرفته نشده است. توجه: این تعریف خودبه‌خود آثاری را که قرار است در شماره معین منتشر شوند در بر نمی‌گیرد».

پابندها شامل مجله‌ها، روزنامه‌ها، نشریه‌های سالانه (گزارشها، سالنامه‌ها، راهنماها و غیره)، یادنامه‌های ادواری، خلاصه مذاکرات و گزارشهای ادواری انجمنها و مؤسسات مختلف، فروشتها، گزارشهای

تاریخچه

پاینده‌ها ماهیتاً دستخوش تغییرات کلی می‌شوند. مثلاً احتمال اینکه در عنوان، فاصله انتشار، شکل و نوع انتشار یک پاینده خاص تغییراتی حاصل شود زیاد است. این امر به اضافه رشد سریع تعداد پاینده‌ها، فکر ایجاد نوعی رمزگردانی استاندارد برای شناسایی و توصیف کتابشناختی آنها را به وجود آورد. به دنبال این فکر اقداماتی چند در قالب طرح‌های ملی و بین‌المللی آغاز شد. کمیته فرعی مؤسسه ملی استاندارد آمریکا (ANST) در سال ۱۹۶۸ امکانات رمزگردانی گوناگونی را مورد مطالعه قرار داد و سرانجام به این نتیجه رسید که این امر باید به طور بین‌المللی انجام پذیرد. بنابراین پیش‌نویس طرح کمیته فوق به سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO) ارسال شد. چندی بعد این سازمان اولین پیش‌نویس ISSN را ارائه داد. بر مبنای این پیش‌نویس هماهنگ‌سازی رمزهای شناسایی باید به طور بین‌المللی انجام گیرد، در حالی که ثبت و تخصیص رمز از وظایف کشور منتشرکننده پاینده بر شمرده شد. لذا برای ایجاد ارتباط و هماهنگ‌کردن این دو مرحله از کار، مرکز بین‌المللی ISDS^۲ در پاریس تأسیس شد. این مرکز در چارچوب برنامه جهانی اطلاعات علمی یونسکو (UNISIST)^۳ فعالیت می‌کند. دبیرکل یونسکو در ششم نوامبر ۱۹۷۲ تأسیس این مرکز را رسماً اعلام کرد و از کلیه کشورهای عضو خواست که با نظام بین‌المللی داده‌های پاینده‌ها ISDS همکاری کنند و مراکز ملی ISDS را در کشورهای خود تأسیس نمایند. کتابخانه کنگره آمریکا اولین سازمانی بود که به این پیام پاسخ گفت و مرکز ملی خود را تحت عنوان «برنامه ملی داده‌های پایندی»^۴ اعلام کرد. پس از آن انگلستان، فرانسه، آلمان و کشورهای اسکاندیناوی مراکز ملی خود را تشکیل دادند. اکنون بیش از ۵۹ کشور دارای مراکز ملی هستند که تعداد بسیاری از آنها جزو کشورهای جهان سومند.

ISSN چیست؟

شماره استاندارد بین‌المللی پاینده‌ها، شماره‌ای است منحصر به فرد برای مشخص کردن و شناسایی یک نشریه ادواری، طبق تعریفی که سازمان بین‌المللی استاندارد ارائه داده است و در قبل بدان اشاره شد. ISSN وسیله‌ای است بین‌المللی که در چارچوبی بسیار متغیر ولی هماهنگ و همساز به کار گرفته می‌شود. سازمان بین‌المللی ISSN رسماً مسئول ثبت و هماهنگ کردن این شماره‌ها است.

رمزهای استاندارد بین‌المللی دیگری نیز برای شناسایی سایر مواد وجود دارد. مثلاً برای کتاب ISBN^۵، برای مواد موسیقی ISMN، برای نوار و منابع صوتی ISRC^۶ و غیره. هر کدام از اینها برای منظوری خاص و با تعریفی خاص تعیین می‌شود.

لازم به یادآوری است که چون کتابهایی که در یک فروست منتشر می‌شوند، از جهتی با تعریف سازمان بین‌المللی استاندارد از پاینده‌ها، مطابقت دارد، پس به آنها می‌توان هم شماره ISBN و هم شماره ISSN داد.

ساختار ISSN

شماره‌های ISSN از هشت رقم تشکیل می‌شوند که هفت رقم آنها شماره منحصر به فرد برای پاینده است و رقم آخر، عدد کنترل کننده به شمار می‌آید. برای سهولت در خواندن، چهار شماره اول با یک خط اتصال Hyphen/ (مثلاً 0084-9960)، همچنین برای احتراز از هرگونه تداخل با رمزهای دیگر، همچون ISBN و غیره، شماره‌های استاندارد بین‌المللی پاینده‌ها همواره باید با حروف آغازین ISSN همراه باشد. مثل: (ISSN0378-7443).

برخلاف شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (ISBN) هیچیک از ارقام ISSN متضمن معنای خاصی نیست. بلکه همچون شماره شناسنامه فقط معرف پایندی است که بدان

مجله

شماره ثبت بین‌المللی مجله رسانه ISSN 1022-7180

نشر دانش

ISSN 0259-9090

بکام

ISSN 1022-0062

ISSN 1017 - 415X

تعلق گرفته است. رقم هشتم همانطور که گفته شد صحت هفت شماره قبلی را مشخص می‌کند. این عدد را بر حسب هفت شماره اصلی با پیمانۀ ۱۱ محاسبه می‌کنند که مطمئن‌ترین وسیله برای ردیابی هرگونه اشتباه یا تداخل به هنگام ثبت است هرگاه شماره هشتم به عدد ۱۰ برسد، به جای آن از ایکس (X) استفاده می‌شود.

مرکز بین‌المللی ISSN: وظایف و اهداف

مرکز بین‌المللی ISSN موظف است شماره‌های اختصاص یافته به پاینده‌ها را حفظ و نگهداری و ویرایش نماید و نیز فعالیتهای مراکز ملی داخل شبکه را کنترل و هماهنگ کند. این مرکز همچنین موظف است برای پاینده‌های بین‌المللی و نیز پاینده‌های کشورهای بی‌موفقی که هنوز موفق به تشکیل مرکز ملی

کتابخانه فرهنگیان

ISSN1023-0289

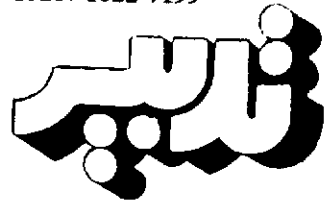
جهان هوانواری

شماره ثبت بین المللی: ۱۰۲۱-۳۶۲۷

AVIATION WORLD

ISSN 1021-3627

ISSN 1022-7199

ISSN نشده‌اند، شماره تخصیص بدهد. این مرکز یک سازمان بین‌الدولی است که بر حسب مقررات مورد توافق کشورهای عضو اداره می‌شود. این مقررات در واقع موضوع عهدنامه بین یونسکو و فرانسه (کشوری که میزبانی مرکز را برعهده دارد) است. کشورهایی که دارای مرکز ملی نیستند می‌توانند از مرکز بین‌المللی ISSN برای نشریه‌ای که تاکنون شماره‌ای بداد اختصاص نیافته، تقاضای شماره بنمایند. این شماره‌ها در یک بانک اطلاعاتی بین‌المللی به نام ISSN Register ثبت می‌شوند. هر یک از اطلاعات ثبت شده، علاوه بر عناصر منحصر به فرد رسمی که شامل شماره ISSN، عنوان کلیدی و عناوین اختصاری است، اطلاعات اضافی دیگری را نیز که برای شناسایی نشریه ضروری یا مفید است، در بردارد. در این بانک اطلاعاتی

همچنین تدابیری اتخاذ شده است تا وابستگی پایندهایی را که دارای شماره‌های مجزا هستند ولی به نحوی به هم ارتباط دارند، مشخص کنند. مثلاً ارتباط پاینده با عنوان قبلی، یا ارتباط بین یک پاینده که به چند زبان در مجلدات جداگانه منتشر می‌شود.

بنابراین مرکز بین‌المللی ISSN که وظیفه اصلی تخصیص شماره ISSN است در عین حال یک بانک اطلاعاتی منحصر به فرد است که اطلاعات کتابشناختی پایندهای جهان را در اختیار دارد. این بانک در چارچوب شبکه خود به طور مستمر بهنگام می‌شود و سالانه بین ۴۰ تا ۶۰ هزار شماره جدید بر آن افزوده می‌شود، و حدود هشتاد هزار شماره در آن تکمیل و اصلاح می‌گردد. این اطلاعات توسط مرکز بین‌المللی ISSN در شکلهای دیسکهای فشرده سی‌دی رام، نوارهای مغناطیسی، و نیز به صورت میکروفیش منتشر می‌شوند. انتشار آنها فصلی است و هر بار اطلاعات روزآمد شده را در بردارد. بادر نظر گرفتن این نکته که در سال ۱۹۹۳ در حدود ۶۵۰ هزار پاینده در بانک اطلاعاتی وارد شده است و با توجه به نمایه‌های ضمیمه آن که اگر به صورت چاپی منتشر شود، خود حدود هزار جلد کتاب کاملاً قطور می‌شود، به نظر می‌رسد که بهترین شکل برای ارائه اطلاعات و حفظ و نگهداری آنها سی‌دی رام‌ها، باشند. بدین ترتیب نه تنها امکان بازبازی هر پاینده از طریق نمایه‌های بیست و چهارگانه آن میسر است، بلکه جست‌وجوهای ترکیبی و انتقال داده‌های انتخاب شده بر روی دیسک‌لرزان یا دیسکهای سخت در شکلهای مختلف نیز امکانپذیر است.

مرکز بین‌المللی ISSN علاوه بر وظایف فوق، مسؤلیت تعیین عنوانهای اختصاری برای پاینده‌ها را نیز برعهده دارد. عنوانهای اختصاری همراه با شماره ISSN و عنوان کلیدی از عناصر اصلی ISSN هستند. این

عنوانهای اختصاری غالباً برای نشریات علمی و فنی به کار می‌روند و در خدمات آگاهی‌رسانی جاری، چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی به کار گرفته می‌شوند. علاوه بر این سازمان بین‌المللی استاندارد مرکز بین‌المللی ISSN را به عنوان آژانس تعیین و نگهداری واژه‌های اختصاری در عناوین پاینده‌ها یا از عناوین آنها انتخاب کرد. لذا این مرکز فهرست واژه‌های اختصاری عناوین پاینده‌ها را نگهداری و منتشر می‌کند. پاینده‌های موجود در بانک اطلاعاتی ISSN خود پستوانه‌ای برای این فهرست هستند. این مرکز تاکنون (یعنی تا سال ۱۹۹۳) ۴۴ هزار علامت اختصاری در ۶۰ زبان مختلف تعیین کرده است. این فهرست نیز در سه شکل مختلف منتشر می‌شود: شکل چاپی که به طور سالانه در هم ادغام می‌شود؛ روی دیسک‌لرزان که آنهم سالانه در هم ادغام می‌شود؛ و ویرایش فصلی روی سی‌دی رام.

مراکز ملی

مرکز بین‌المللی ISSN در یک شبکه بزرگ جهانی فعالیت می‌کند. این شبکه در حال حاضر (۱۹۹۳) بیش از ۵۹ مرکز ملی و منطقه‌ای را که با مرکز بین‌المللی ISSN در پاریس در ارتباط هستند، در بردارد. هر سال بیش از ۴۰ هزار ISSN جدید توسط مراکز ملی صادر و به مرکز بین‌المللی گزارش می‌شود. مراکز ملی غالباً بخشی از کتابخانه ملی کشور هستند. اصولاً مرکزی این وظیفه را برعهده می‌گیرد که بیشترین احاطه را بر پاینده‌های کشور داشته باشد و تمامی یا اهم پاینده‌های کشور در آرشیو آن نگهداری شده باشند. این کنترل در کتابخانه‌های ملی معمولاً از طریق قانون و اسپاری تأمین می‌شود. فهرستگانه‌های پاینده‌ها نیز معمولاً منابع خوبی برای تکمیل اطلاعات به‌شمار می‌روند.

اطلاعات مربوط به هر پیاوند در بانک اطلاعاتی بین‌المللی

هر پیاوند دارای اطلاعات کتابشناختی خاصی است که شناسایی آن به وسیله شاخصهای بازیابی بسیاری میسر می‌شود. این اطلاعات عبارت است از:

ISSN؛

عنوان کلیدی؛

کشور منتشر کننده؛

مشخصات نشر؛

عنوان اختصاری؛

عنوان یا عنوانهای دیگر؛

عنوان اصلی؛

وضعیت انتشار (شامل: جاری،

متوقف شده، نامعلوم)؛

تاریخ یا تاریخهای انتشار (تاریخ شروع و

تاریخ پایان)؛

فاصله انتشار؛

نوع انتشار؛

زبان نشریه؛

خط عنوان اصلی؛

رده‌بندی (برمبنای رده‌بندی دهدهی

جهانی UDC یا دیوثی DDC)؛

رمز مرکز ISSN؛

نام سازمان (یا سازمانهای) منتشرکننده

همانگونه که روی پیاوند آمده است؛

نام سازمان (یا سازمانهای) منتشرکننده

برمبنای قواعد فهرست‌نویسی؛

Coden^۱ و سایر رمزها؛

شمول نشریه در چکیده‌نامه‌ها و

نمایه‌نامه‌ها؛

زبان یا زبانهای دیگری که نشریه بدان

منتشر می‌شود؛

خود، زبان دیگر یک نشریه است؛

عنوان یا عنوانهای قبلی؛

عنوان یا عنوانهای جانشین؛

ضمایم یا پیوست دارد؛

خود، ضمیمه یا پیوست است؛

فروست دارد؛

خود، فروست است؛

عنوانهای مرتبط.

استفاده‌های ISSN

استفاده از ISSN متغیر و متنوع است. از آنجا که شماره ISSN روی پیاوندها چاپ می‌شود، به آسانی می‌تواند مورد استفاده کلیه کسانی که به نحوی با پیاوندها سروکار دارند قرار گیرد. شماره‌های ISSN و اطلاعات مرتبط با آنها را می‌توان از بانک اطلاعاتی ISSN یا هر بانک یا منبع اطلاعاتی دیگر که این شماره‌ها را دارند، بازیابی کرد. علاوه بر این، به‌طور خلاصه، استفاده‌های ذیل را از آن می‌توان برشمرد:

۱. استفاده از ISSN به‌عنوان رمز منحصره‌فرد برای شناسایی هر پیاوند بدون نیاز به دانستن زبان یا نام‌کشور منتشرکننده آن؛
۲. استفاده از ISSN به‌عنوان ساده‌ترین و با صرفه‌ترین وسیله ارتباط بین ناشر، کارگزار، موزع و خریدار. کارگزارانی که به‌عنوان یک واسطه بین ناشر و هزاران پیاوند و هزاران هزار مشتری فعالیت می‌کنند، شماره استاندارد بین‌المللی پیاوندها را بهترین و اساسی‌ترین وسیله کنترل یافته‌اند؛

۳. بانک اطلاعاتی بین‌المللی ISSN در پاریس وسیله‌ای مطمئن برای تکمیل، کنترل یا ایجاد یک بانک اختصاصی است؛

۴. استفاده از شماره استاندارد بین‌المللی پیاوندها سرعت و کارایی و نظام علمی خدمات مرجع کتابشناختی مراکزی همچون مراکز اسناد و مدارک علمی و فنی، مراکز چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی و نظایر آن را تضمین می‌کند؛

۵. امروز حتی در خدمات پستی گاه از ISSN برای کنترل و شناسایی پیاوندها که باید مشمول تخفیف مخصوص پستی شوند، استفاده می‌شود؛

۶. استفاده از ISSN در فهرستگان پیاوندها، کار امانت بین کتابخانه‌ای، اعم از

■ از آنجا که شماره ISSN روی پیاوندها چاپ می‌شود، به آسانی می‌تواند مورد استفاده کلیه کسانی که به نحوی با پیاوند سروکار دارند، قرار گیرد.

■ استفاده از شماره استاندارد بین‌المللی پیاوندها سرعت و کارایی و نظام علمی خدمات مرجع کتابشناختی مراکزی همچون مراکز اسناد و مدارک علمی و فنی، مراکز چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی و نظایر آن را تضمین می‌کند.

داخلی و بین‌المللی را سهل، نظاممند و بی‌خدشه می‌کند؛ و به‌عنوان رمز منحصر به فرد شناسایی در واسطیاری قانونی و مجموعه‌سازی نقشی مؤثر ایفا می‌نماید؛

۷. از آنجا که شماره استاندارد بین‌المللی پایاندها «رقمی» است، استفاده از آن در کامپیوتر آسان است و در نتیجه روزآمد کردن، ایجاد ارتباط بین پایاندها، بازیابی و انتقال داده‌ها از طریق کامپیوتر سهل و سریع می‌شود؛

۸. و سرانجام ناشرانی که می‌خواهند برای نشریات خود تعیین هویت کنند و احتمالاً بدانها «بارکد» بدهند، ISSN را مطمئن‌ترین و ساده‌ترین وسیله می‌دانند.

چگونه ISSN تقاضا کنیم

کشورهایی که مراکز ملی ندارند قبیل از انتشار مجله باید از مرکز بین‌المللی ISSN در پاریس تقاضای پرسشنامه مخصوص ISSN بنمایند. پس از پرکردن دقیق پرسشنامه مذکور، آن را به اضافه یک کپی [روگرفت] از جلد یا صفحه عنوان یا حتی تصویر جلدی که گرافیکست کشیده است و قرار است عیناً چاپ شود به مرکز بین‌المللی ارسال می‌کنند. سپس مرکز عنوان کلیدی و شماره ISSN را غالباً پس از دو روز به متقاضی ارسال می‌کند.

از آنجا که ممکن است گاه بررسی و پردازش پرسشنامه بیشتر طول بکشد، توصیه می‌شود که تا آنجا که میسر است زودتر تقاضای شماره شود تا بتوان شماره را قبل از انتشار دریافت کرد و از اولین شماره آن را به کار برد. داشتن هویت رسمی و بین‌المللی در اولین شماره امتیاز مطلوبی برای پایاندها محسوب می‌شود. باید توجه داشت که رمز صحتی که ISSN بر پایه آن استوار است، منوط به درستی و دقت در پرکردن پرسشنامه و ارائه اطلاعات دقیق به مرکز است. بنابراین هرگونه تغییر پس از ارسال پرسشنامه باید در کوتاهترین مدت به اطلاع مرکز رسانده شود.

همیشه بهتر است که صفحه عنوان یا تصویر روی جلد با تغییرات جدید به مرکز مزبور ارسال گردد.

برای پایاندهایی که مدتی است منتشر شده‌اند ولی برای آنها درخواست ISSN نشده است، نیز مطابق همان روند فوق عمل می‌شود، یعنی تکمیل پرسشنامه؛ منتهی این بار یک نسخه از آخرین شماره پایاندها نیز به ضمیمه، ارسال می‌گردد.

چگونه ISSN را به کار بریم

دریافت شماره، همانطور که گفته شد، باید از طریق مرکز ملی و یا در صورت فقدان چنین مرکزی از راه تماس مستقیم با مرکز بین‌المللی ISSN انجام گیرد.

به‌هرحال، پس از دریافت شماره ISSN بر ناشران پایاندها واجب است که شماره مزبور را روی همه شماره‌های پایاندها خود چاپ کنند. برای مجلات طبق توافق جهانی مناسب‌ترین مکان گوشه دست راست جلد است. می‌توان عنوان مخفف را نیز در کنار آن چاپ کرد ولی جای بهتر عنوان مخفف در صفحه داخل جلد است. برای سایر پایاندها مثل راهنماها، سالنامه‌ها و غیره که شکل کتاب دارند، مناسب‌ترین محل روی صفحه عنوان یا در صفحه حقوق یا پشت یا روی پوشش جلد کتاب است. مطلوبترین شکل چاپ ISSN این است که چهار شماره اول از چهار شماره دوم به وسیله یک خط اتصال از هم جدا شوند و همیشه حروف آغازین ISSN مقابل شماره‌ها ذکر شود. مثل:

ISSN 1234-5679

اگر پایاندهی هم شماره ISBN و هم شماره ISSN داشته باشد (مثلاً در مورد فروستها) در این صورت هر دو شماره باید چاپ شوند و پیشوند هر کدام باید در مقابل شماره خود قرار گیرد.

شماره ISSN باید در تمام فهرستهای ناشران و هر جا که لازم است اطلاعات

■ از آنجا که شماره استاندارد بین‌المللی پایاندها «رقمی» است، استفاده از آن در کامپیوتر آسان است و در نتیجه روزآمد کردن، ایجاد ارتباط بین پایاندها، بازیابی و انتقال داده‌ها از طریق کامپیوتر سهل و سریع می‌شود.

ISSN

■ پس از دریافت شماره ISSN بر ناشران پایاندها واجب است که شماره مزبور را روی همه پایاندهای خود چاپ کنند. برای مجلات طبق توافق جهانی مناسب‌ترین مکان گوشه سمت راست جلد است.

کتابشناختی پایانند را بدهیم، قید شود. هنگامی که عنوان فروست شناسه قرار می‌گیرد و تک‌نگاشتهای فروست ذیل آن فهرست می‌شوند، شماره ISSN باید بعد از فروست ذکر شود. هر تک‌نگاشت نیز دارای شماره ISSN مربوط به خود است. در این موارد ذکر پیشوند ISSN قبل از شماره الزامی است.

هنگامی که عنوان فروست به منزله یکی از عوامل کتابشناختی خواه در پراوتزیا بدون آن ذکر می‌شود ISSN باید بعد از عنوان و شماره فروست بیاید. در مورد عناوین فروستهایی که داخل پراوتز قرار می‌گیرند، شماره ISSN هم باید داخل پراوتز بماند. توصیه می‌شود که در نمایه‌ها همیشه ISSN در آخرین بخش هر مدخل قرار گیرد. هر نوع توصیف عددی، مثل شماره صفحه، یا ارجاع به بخشها باید به وسایل مختلف مثل فاصله‌گذاری یا به وسیله اختلاف حروف و غیره از شماره‌های ISSN متمایز گردد. همچنین توصیه می‌شود که ناشران در فهرستهای انتشاراتی خود یک نمایه هم بر حسب ارقام ISSN اضافه کنند و اطلاعات پایانند را در مقابل آن قید کنند.

تغییراتی که در ISSN اثر می‌گذارند پایانندها دائماً دستخوش تغییر و تحولند. عنوان پایانندها، ناشران آنها و بسیاری از عناصر اصلی آنها ممکن است در طی زمان تغییر کنند. بسیاری از این تغییرات در عنوان کلیدی اثر می‌گذارند. در چنین مواردی، باید یک شماره ISSN جدید برای پایانند تقاضا کرد. بدیهی است که ISSN قبلی به دور انداخته نمی‌شود، زیرا که آن یک نشان همیشگی برای پایانند با نام قبلی است. برای احتراز از هرگونه اختلال باید بلافاصله مرکز بین‌المللی ISSN را از تغییراتی که ممکن است در عنوان کلیدی اثر بگذارد آگاه کرد. با این‌کار در واقع برای پایانند با مشخصات تازه،

تقاضای شماره ISSN جدید می‌کنیم. بنابراین همان روش درخواست شماره مجدد برای پایانند خواه از طریق مرکز ملی یا به‌طور مستقیم از مرکز بین‌المللی باید تکرار شود. مواردی که ناشر موظف است برای پایانند خود تقاضای شماره جدید بنماید به‌قرار ذیل است:

۱. تغییر کلی نام مثلاً ماهنامه‌ارزش که بعداً به صف تبدیل شد باید دو شماره ISSN جدا داشته باشند؛

۲. تغییر، حذف یا افزایش یک اسم، یا صفت، به استثنای اضافه کردن عنوان فرعی مثلاً اگر چکیده‌نامه خاک به چکیده‌نامه آب و خاک تبدیل شود باید شماره ISSN جدا برای نام دوم تقاضا کرد؛

۳. تغییر در توالی واژه‌ها مثلاً اگر مجله، شیمی و پتروشیمی ایران به مجله پتروشیمی و شیمی ایران تغییر پیدا کند؛

۴. تغییر نام مؤسسه ناشر، در صورتی که نام مؤسسه جزئی از نام پایانند باشد، مثلاً تغییر بولتن بانک مرکزی ایران به بولتن بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۵. تغییر کلمات اختصاری به‌طور کامل بولتن هما به بولتن هواپیمای ملی جمهوری اسلامی ایران؛

۶. وقتی که یک پایانند تبدیل به دو یا چند بخش جداگانه شود؛

۷. وقتی که پایانندی در مجله دیگری ادغام نشریه عکاسی انجمن سینمایی جوانان ایران شود که طبعاً منتج به تغییر نام خواهد شد؛

۸. وقتی که پایانندی، نشریه دیگری را در خود جذب می‌کند و در نتیجه نام خود رانیز عوض می‌نماید؛

۹. وقتی که مجله در دو یا چند زبان منتشر می‌شود و هریک باید ISSN مخصوص به خود را داشته باشد؛

۱۰. برخی تغییرات جزئی نیاز به شماره مجدد ندارند ولی اگر نسبت به اهمیت تغییرات مردم هستید بهتر است مطلب را با مرکز بین‌المللی ISSN در میان بگذارید.

ایران و شماره ISSN

هنوز دانشجوی کتابداری بودم که قرار شد تدوین راهنمای مجله‌های ایران را در حکم پایاننامه تحصیلی به‌عهده بگیرم. خرداد ۱۳۴۷ آن را تحویل دادم و از آن پس انتشار سالانه آن گریبانگیرم شد. از طریق همین راهنما و روشهای دیگر که در واقع مبتنی بر فرستادن پرسشنامه‌ها به ناشران مجله‌ها شد، ISSN آرام آرام معرفی گردید. قبل از همه برای راهنمای مجله‌های ایران که خود پایانندی سالانه است و سپس برای نامه انجمن کتابداران ایران که زیر نظر کمیته انتشارات آن انجمن و به سرپرستی نگارنده به‌طور فصلی منتشر می‌شد، تقاضای شماره ISSN کردیم. و این در سال ۱۳۵۲ بود و از عمر ISSN در جهان بیش از یک‌سال نمی‌گذشت. در سال ۱۳۵۳ برای اولین بار در مقدمه راهنمای

پی

0041-5278

عاشق

ISSN 1021-1179

گزارش

ISSN 1021-450X

ISSN 1022-3134

تزارنش ف

مجله‌های ایران به لزوم گرفتن این شماره برای مجله‌ها اشاره شد و در سال بعد طی یک گزارش سه‌صفحه‌ای مسأله ISSN به‌طور مشروح برای ناشران مجله‌ها توصیف شد و شرح کرده شد که همراه با پرسشنامه همان سال به دفاتر آنها ارسال گردید و از آن پس مرکز خدمات کتابداری داوطلبانه دریافت شماره ISSN مجله‌ها را برعهده گرفت. پس از ادغام مرکز خدمات کتابداری در کتابخانه ملی در سال ۱۳۶۲، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران همان وظیفه را ادامه داد. و به‌منزله یک واسطه، بخشی از کار مرکز ملی ISSN را انجام داده است. به این ترتیب که مرکز بین‌المللی ISSN، پرسشنامه‌های مخصوص درخواست شماره را در اختیار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران قرار داده و کتابخانه آنها را برای متقاضیان ارسال می‌دارد و

سروش
ISSN: 1021-9854
ماهنامه سینمایی
فیلم
ISSN 1099-6382

شماره ثبت بین‌المللی
ISSN 1017-0707
ماهنامه
صنعت حمل و نقل

راهنمایی و مشاوره لازم را در مورد چگونگی و شرایط دریافت شماره، چاپ و پیگیری آن را انجام می‌دهد. اکنون حدود ۷۰ مجله معتبر ایرانی دارای شماره ISSN هستند که همگی از طریق کتابخانه ملی دستورالعمل و پرسشنامه بین‌المللی را دریافت داشته‌اند. خوشبختانه این روند همچنان ادامه دارد و ما هر از گاهی از ناشران مجله‌ها نامه‌هایی مبنی بر تقاضای فرم ISSN دریافت می‌کنیم. با این همه گرچه آنچه تاکنون انجام شده لازم بوده است ولی کافی نیست. اکنون که بیشتر ناشران کم‌وبیش به اهمیت این مسأله پی برده‌اند، زمان آن رسیده است که کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران که بیشترین تعداد پاینده‌ها و در رأس آنها مجلات و روزنامه‌ها را در آرشيو خود دارد و طبق قانون و اسبابی باید دو نسخه از پاینده‌های جاری را نیز دریافت کند، مسئولیت تمام و کمال تأسیس این مرکز را به عهده بگیرد و به کنترل کتابشناختی پاینده‌های ایران سر و سامان بدهد.

در «کنفرانس رؤسای کتابخانه‌های ملی» نیز که در سال ۱۹۹۳ یک روز بعد از اجلاس سالانه ایفلا، در بارسلون تشکیل شد و من به‌صورت مستمع آزاد در آن شرکت کرده بودم، مسأله ISSN مجدداً مورد بحث قرار گرفت و آنجا نیز قویاً توصیه شد که کتابخانه‌های ملی نسبت به تأسیس مرکز ملی ISSN به عنوان بخشی از سازمان خود اقدام کنند. در همین زمینه چندین جزوه تحت عنوان ISSN Activity Report بین شرکت‌کنندگان، که عبارت بودند از رؤسای کتابخانه‌های ملی جهان یا نمایندگان آنها، توزیع شد.

در این جزوه‌ها توضیحاتی داده شده است در مورد اینکه چرا کنفرانس رؤسای کتابخانه‌های ملی (CDNL) ISSN را مسأله‌ای مهم و جزو کارهای اساسی کتابخانه‌های ملی قرار داده است. همچنین آخرین اطلاعات مربوط به سازمان داخلی مرکز بین‌المللی ISSN، بودجه، عملکرد، و

فعالیت‌های آن و نیز آمار کشورهای عضو و سایر آمارهای سودمند را نیز می‌توان در این جزوه‌ها یافت. شک نیست که تنها به همت مراکز ملی است که برنامه‌های جهانی، از جمله برنامه کنترل جهانی کتابشناختی (U.B.C) که یکی از پنج برنامه میان‌مدت ایفلاست، می‌توانند تحقق یابند یا به اهداف خود نزدیک شوند. ■

حاشیه:

۱. منظور فرم‌های مختلف مثل: دبکهای فشرده، میکروفیلم، میکروفیش و انواع نشر در تولید انبوه.
۲. این واژه معادل Series است و در کمیسیون کتابداری و اطلاع‌رسانی فرهنگستان زبان ایران در سال ۱۳۵۶ به‌تصویب رسید. معادل دیگر آن «سلسله انتشارات» است. منظور تعدادی از آثار جداگانه است که معمولاً از نظر موضوع و سایر عناصر با هم سبکی دارند و به‌دنبال هم و به‌وسیله یک ناشر و به یک شکل انتشار می‌یابند و دارای یک عنوان عمومی هستند که معمولاً بالای صفحه عنوان یا روی جلد نوشته می‌شود.

3. International Serial Data system (ISDS)
نام این مرکز اکنون به: ISSN International Center تغییر کرده است.
4. UNESCO'S World Science Information Program.
5. National Serial Data Program (NSDP).
6. International Standard Book Number.
برای اطلاعات بیشتر نگاه کنید به: شیفته‌سلطانی، «شماره استاندارد بین‌المللی کتاب»، صنعت چاپ، ۱۳۴ (اسفند ۱۳۷۲)، ص ۴۷-۳۶.
7. International Standard Recording Code.
8. Current Awareness Services
9. Union List of serials.
۱۰. این واژه نوعی نشانه رده‌بندی است که به منابع کتابخانه‌ای داده می‌شود و معمولاً از چهارحرف بزرگ لاتین و دوگروه شماره که با خط اتصال به هم مرتبط شده‌اند، تشکیل می‌شود.
11. Universal Bibliographical Control.